

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE

FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED

Inštitút politologických štúdií

**Bezpečnostná rada OSN: hlasovacia procedúra
a akcieschopnosť**

Projekt bakalárskej práce

Autor: Martina Minárová

Odbor: Politológia a medzinárodné vzťahy

Akademický rok: 2013/2014

Vedúci práce: Michal Parížek, M.Sc., Ph.D.

Voľba témy

Vo svojej práci sa budem venovať hlasovacej procedúre Bezpečnostnej rady OSN a konkrétne tomu, aké dopady by mala jej hypotetická zmena na presadzovanie záujmov jej stálych členov. Táto zmena by spočívala v tom, že na zablokovanie rezolúcie by bolo potrebné veto nie jedného, ale minimálne dvoch stálych členov Bezpečnostnej rady.

Hlasovanie Bezpečnostnej rady (BR) upravuje čl. 27 Charty OSN, podľa ktorého sa pre prijatie uznesenia vyžaduje kladné hlasovanie kvalifikovanej väčšiny, tj. deväť hlasov, pričom sa rozlišuje medzi procedurálnymi a neprocedurálnymi otázkami. Pre túto prácu budú kľúčové práve neprocedurálne otázky súvisiace s udržiavaním mieru a bezpečnosti.

O neprocedurálnych otázkach sa rozhoduje kladnými hlasmi deviatich členov vrátane hlasov stálych členov BR, čo stavia päť stálych členov BR do zvláštnej pozície a udeľuje im tzv. právo veta. Právo veta umožňuje mocnostiam zablokovať prijatie rezolúcie BR bez ohľadu na hlasovanie nestálych členov a stalo sa tak dôvodom pre návrhy na zmenu hlasovacej procedúry BR a obmedzenie vplyvu mocností na hlasovaní. Jedinou dosiahnutou zmenou bolo rozšírenie počtu nestálych členov v roku 1965, právo veta stálych členov však zostalo nedotknuté.

Právo veta od vzniku OSN v roku 1946 využil každý zo stálych členov BR, avšak v počte vetovaných rezolúcií jednotlivými mocnosťami je výrazný nepomer. Najčastejšie právo veta využilo Rusko, resp. ZSSR, a to celkom 130-krát. USA vetovalo 83-krát, Veľká Británia 32-krát, Francúzsko 18-krát a najmenej využíva právo veta Čína, ktorá použila veto 11-krát. Zo všetkých 228 prípadov, kedy bolo na hlasovaní BR použité veto, je 195 takých, kedy rezolúciu vetoval iba jeden zo stálych členov a zablokoval tak jej prijatie. Zmenou hlasovacej procedúry a rozšírením práva veta na ďalšieho člena by bolo ovplyvnených približne 85% neprijatých rezolúcií BR. Nasledujúca tabuľka zobrazuje prehľad využitia práva veta stálymi členmi v rokoch 2009 - 2014.

Použitie veta v BR OSN, 2009-2014

Rok	Návrh rezolúcie	Veto	Vetujúci štát	Hlasy (áno/nie/zdržanie sa)	Téma
2014	S/2014/348	2	Rusko, Čína	13/2/0	Sýria
2014	S/2014/189	1	Rusko	13/1/1	Ukrajina
2012	S/2012/538	2	Rusko, Čína	11/2/2	Sýria
2012	S/2012/77	2	Rusko, Čína	13/2/0	Sýria
2011	S/2011/612	2	Rusko, Čína	9/2/4	Sýria
2011	S/2011/24	1	USA	14/1/0	Palestína
2009	S/2009/310	1	Rusko	11/1/4	Gruzínsko

Zdroj: Zoznam vetovaných rezolúcií BR OSN (http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_en.shtml)

Jedným zo základných teoretických konceptov práce bude *národný záujem* vychádzajúci z realistickej teórie medzinárodných vzťahov definovaný prostredníctvom moci. Primárnym záujmom štátu je podľa realistov jeho fyzické prežitie a základným nástrojom k jeho zaisteniu je snaha o dosiahnutie moci (Morgenthau 1948: 13). Ďalším konceptom súvisiacim s inštitucionálnou zmenou hlasovacej procedúry je *dizajn inštitúcií* ako základný mechanizmus usmerňujúci vývoj medzinárodných inštitúcií. Vzniká ako výsledok racionálnych interakcií medzi štátmi a inými medzinárodnými aktérmi za účelom riešenia špecifických problémov (Koremenos, Lipson, Sindal 2001: 762-767).

Cieľ práce

Cieľom mojej práce je na základe analýzy hlasovania stálych členov BR OSN *definovať situácie, v ktorých stáli členovia presadzujú svoje záujmy prostredníctvom využívania práva veta, a ktorých vývoj by sa zmenou hlasovacej procedúry výrazne zmenil*. Konkrétne pôjde o zmenu, kedy by na *zablokovanie rezolúcie bolo potrebné veto aspoň dvoch alebo viacerých stálych členov BR*. Cieľom je postupne vypracovať nasledujúce body:

- identifikovať všetky prípady, na ktoré by sa vzťahovala inštitucionálna zmena hlasovacej procedúry BR,
- definovať témy, ktoré by sa v dôsledku zmeny hlasovacej procedúry vyvíjali odlišne,
- určiť, konkrétne ktorých mocností sa jednotlivé prípady týkajú, aký majú vplyv na ich národné záujmy a ako by zmena hlasovacej procedúry ovplyvnila ich presadzovanie.

Pre rozšírenie rozsahu tém ovplyvnených hlasovacou procedúrou BR využijem aj rezolúcie prijaté Valným zhromaždením. Pozorovaním hlasovania stálych členov BR o bezpečnostných témach vo Valnom zhromaždení môžeme predvídať ich hlasovanie v BR. V prípade, že stály člen BR hlasuje vo Valnom zhromaždení o určitej téme negatívne, môžeme predpokladať, že by o tejto téme hlasoval rovnako aj v BR, využil by právo veta a zablokoval tak prijatie rezolúcie. Dôsledkom by bolo, že daná téma sa do BR vôbec nedostane práve preto, že bola jedným zo stálych členov zamietnutá už vo Valnom zhromaždení a pravdepodobne ním bude zamietnutá aj v BR. Znamenalo by to, že hlasovacia procedúra BR nepriamo ovplyvňuje aj rozsah tém, o ktorých sa v BR hlasuje. V tejto časti by som chcela zistiť, či je počet tém, o ktorých sa hlasuje v BR, obmedzený z dôvodu štruktúry jej hlasovacej procedúry.

Výskumná otázka

Aké dopady by mala zmena hlasovacej procedúry BR OSN na presadzovanie záujmov stálych členov BR OSN?

Hypotéza: Inštitucionálna zmena hlasovacej procedúry by mala za následok zvýšenie počtu prijatých rezolúcií BR OSN. Ďalším dôsledkom by bola zmena vývoja v oblastiach, ktoré spadajú do sféry záujmu iba jedného z piatich stálych členov BR.

Metodológia práce

Vo svojej práci sa budem snažiť aplikovať deskriptívnu štatistiku, na základe ktorej vykonám analýzu hlasovania stálych členov vo vetovaných rezolúciách BR. Analýza bude pozostávať z troch častí, ktorými budem postupne rozširovať počet prípadov, na ktoré by sa vzťahovala zmena hlasovacej procedúry. V každej z nich sa budem sústrediť na skupinu rezolúcií, v ktorých bolo použité veto iba jedným zo stálych členov BR.

V prvej časti sa zameriam na rezolúcie, ktoré neboli prijaté kvôli vetu jedného štátu, a to napriek kladnému hlasovaniu zvyšných 14, resp. 10 členov BR. V nasledujúcej časti budem brať do úvahy rezolúcie, v ktorých jeden alebo viac členov BR využili možnosť zdržať sa hlasovania. V poslednej skupine vyčlením rezolúcie, proti prijatiu ktorých hlasoval aj jeden alebo viac nestálych členov BR. Vo všetkých prípadoch sa zameriam na témy jednotlivých rezolúcií a na ich význam pre vetujúce štáty. Na základe získaných informácií najskôr identifikujem všetky prípady, na ktoré by sa vzťahovala inštitucionálna zmena hlasovacej procedúry a v ďalšom kroku definujem konkrétne mocnosti, ktorých sa tieto prípady týkajú a ich záujmy by boli touto zmenou ovplyvnené. Nasledujúca tabuľka zhrňuje použitie veta stálymi členmi BR v každej z troch častí analýzy.

Použitie veta stálymi členmi BR OSN v jednotlivých častiach analýzy

	USA	Rusko/ZSSR	Veľká Británia	Francúzsko	Čína	Celkom
1. časť	21	32	0	0	1	54
2. časť	39	28	7	1	3	78
3. časť	0	62	0	1	0	63
Celkom	60	122	7	2	4	195

Zdroj: Zoznam vetovaných rezolúcií BR OSN (http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_en.shtml)

V poslednej časti rozšírim dopady zmeny hlasovacej procedúry prostredníctvom analýzy hlasovania stálych členov BR vo Valnom zhromaždení, pričom kľúčovými pre mňa budú rezolúcie týkajúce sa bezpečnostných tém, a teda spadajúce aj do kompetencií BR. Predmetom analýzy budú rezolúcie, v ktorých jeden zo stálych členov BR hlasoval proti ich prijatiu, a o ktorých zároveň nebolo hlasované v BR. Z doterajšej analýzy náhodného výberu rezolúcií Valného zhromaždenia vyplýva, že z celkového počtu 13 643 prijatých rezolúcií sa 18% týka bezpečnostných tém a 2% tvoria prípady, v ktorých iba jeden zo stálych členov BR hlasoval proti ich prijatiu.

Po identifikácii týchto prípadov určím, v akých témach hlasovali jednotlivé mocnosti negatívne a aké sú ich záujmy v danej oblasti. V tejto časti budem vychádzať z predpokladu, že absencia daných tém v BR je zapríčinená práve negatívnym hlasovaním jedného z jej stálych členov vo Valnom zhromaždení a je pravdepodobné, že by bola zablokovaná na hlasovaní v BR. Touto analýzou sa pokúsim definovať témy, ktoré sa na hlasovanie do BR nedostanú z dôvodu štruktúry jej hlasovacej procedúry.

Predpokladaná osnova

Úvod

1. Teoreticko-metodologický rámec: štruktúra hlasovacej procedúry a problém nízkej akcieschopnosti BR OSN
2. Identifikácia prípadov ovplyvnených zmenou hlasovacej procedúry
 - 2.1. Veto jedného zo stálych členov BR
 - 2.2. Využitie práva zdržať sa hlasovania
 - 2.3. Negatívne hlasy nestálych členov BR
 - 2.4. Rozšírenie o rezolúcie Valného zhromaždenia
3. Definovanie tém a oblastí zasiahnutých zmenou hlasovacej procedúry
4. Vplyv zmeny hlasovacej procedúry na konkrétne mocnosti a ich záujmy

Záver

Poznámka: Bakalársku prácu by som chcela písať v anglickom jazyku z toho dôvodu, že magisterské štúdium by som rada absolvovala v zahraničí.

Predpokladaný zoznam literatúry

Neperiodická literatúra:

BAILEY, S. D. *The General Assembly of the United Nations: A Study of Procedure and Practice*. New York: Praeger, 1964

BAILEY, S. D.; DAWS, S. *The Procedure of the UN Security Council*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press, 1998

DAWS, S.; WEISS, T. G. *The Oxford Handbook on the United Nations*. New York: Oxford University Press, 2007

GOODIN, R. E. *The Theory of Institutional Design*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998

GROSS, L. *Voting in the Security council: Abstention from Voting and Absence from Meetings*. Yale Law Journal Company, 1951

LOWE, V.; ROBERTS, A.; WELSH, J.; ZAUM, D. *The United Nations Security Council and War. The Evolution of Thought and Practice since 1945*. New York: Oxford University Press, 2008

LUCK, E. *The UN Security Council: Practice and Promise*. Routledge, 2006

MALONE, D. *The UN Security Council: from the Cold War to the 21st century*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner, 2004

MORGENTHAU, H. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, 1948

PETERSON, M. *The UN General Assembly*. New York: Routledge, 2006

SCHLESINGER, S. C. *Act of Creation: The Founding of the United Nations*. Boulder, Colo.: Westview Press, 2003

STOESSINGER, J. G. *The United Nations and the Superpowers*. Random House, 1966

Periodická literatúra:

CHAN, S. *Power, Satisfaction and Popularity: A Position Analysis of UN Security Council Vetoes*. *Cooperation and Conflict*, Vol. 38, No. 4 (2003), pp. 339-359

GOODRICH, L. M. *The UN Security Council*. *International Organization*, Vol. 12, No. 3 (Summer, 1958), pp. 273-287

GROSS, L. *The Double Veto and the Four-Power Statement on Voting in the Security Council*. *Harvard Law Review*, Vol. 67, No. 2 (Dec. 1953), pp. 251-280

HOVEY, A. *Voting Procedure in the General Assembly*. International Organization, Vol. 4, No. 3 (Aug. 1950), pp. 412-427

KOREMENOS, B.; LIPSON CH.; SINDAL D. *The Rational Design of International Institutions*. International Organization, Vol. 55, No. 4 (Autumn 2001), pp. 761-799

KÖCHLER, H. *The Voting Procedure in the United Nations Security Council*. Studies in International Relations, XVII. Vienna: International Progress Organization, 1991

O'NEILL, B. *Power and Satisfaction in the United Nations Security Council*. The Journal of Conflict Resolution, Vol. 40, No. 2 (Jun 1996), pp. 219-237

PARÍZEK, M. *Design mezinárodních institucí: organizačně-kybernetický přístup*. Mezinárodní vztahy. 2012, roč. 47, č. 3, s. 53-73

TODD, J. E. *An Analysis of Security Council Voting Behavior*. The Western Political Quarterly, Vol. 22, No. 1 (Mar. 1969), pp. 61-78

WINTER, E. *Voting and Vetoing*. The American Political Science Review, Vol. 90, No. 4 (Dec. 1996), pp. 813-82

Dokumenty:

Charta OSN

Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN

<http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/index.shtml>

Zoznam vetovaných rezolúcií BR OSN

http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_en.shtml

Rezolúcie Valného zhromaždenia OSN

<http://www.un.org/documents/resga.htm>